

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 KOVO 11 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr.49 (10)

Pasaulio lietuvių klausimu

DR. JUOZAS MEŠKAUSKAS

Nežinau, kada ir kur pirmą kartą buvo ištartas terminas „pasaulio lietuvis“. Dabar šis terminas dažnai ir plačiai naudojamas. Mes turime žurnalą *Pasaulio lietuvis*, turime namus — Pasaulio lietuvių centrą, turime Pasaulio lietuvių sąjungą, Pasaulio Lietuvių Bendruomenę, ir kiekvieną lietuvi, kuris yra už savo tėvynės ribų, vadiname pasaulio lietuviu. O tokių lietuvių dabar yra labai daug.

Lietuvių išvykimas iš savo tėvynės prasidėjo seniai. Kai Lietuva buvo okupuota caristinės Rusijos, jauni lietuviai (vyrai) bėgdavo iš savo tėvynės, norėdami išvengti rusų kariuomenės. Įsisteigus pirmai nepriklausomai, demokratinei Lietuvos valstybei, išvykimas iš tėvynės buvo palyginti nedidelis. Pirmoji rusų (1940-1941 m.) ir po to vokiečių (1941-1944 m.) okupacija situaciją visiškai pakeitė.

Rusų sovietinė valdžia deportavo keliasdešimt tūkstančių lietuvių į

Sibirą ir kitas plačiosios Rusijos dalis. Taip pat nemažai lietuvių areštavo ir pasodino į savo kalėjimus. Lietuvoje okupantams kilo stipri rezistencija ir vokiečiai rezistentus trėmė į Vokietiją sunkiems darbams. Vokiečiams karą pralaimint ir rusų kariuomenei artėjant prie Lietuvos, nemažas lietuvių skaičius, norint išvengti areštų ir deportacijos į Sibirą, pasitraukė į Vakarus.

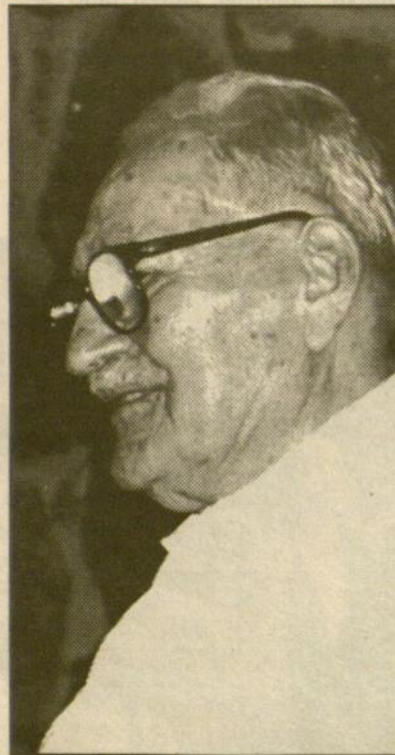
Visi pasitraukdami tikėjo, kad, karui pasibaigus, galės grįžti atgal į Lietuvą. Tačiau po dviejų diktatoriškų valstybių užsienio reikalų ministrų (Sovietų Sąjungos vado Stalino ir Trečiojo Reicho fiurerio Hitlerio paliepiamu) — Molotovo ir Ribbentropo — 1939 m. rugpjūčio 39 d. slaptos sutarties, kuria jie pasidalijo Europą, Lietuva pakliuvo į Sovietų Sąjungos sferą. Po dviejų metų tarp tų dviejų „draugiškų“ valstybių kilo karas. Kiek dabar žinoma, abiejų valstybių vadai, pasirašydami tą kriminalinę sutartį, jau galvojo ir ruošėsi karui.

Antrasis pasaulinis karas pa-

Po visų okupacijų ir labai žiaurių bei tragiškų išgyvenimų, Lietuvai vėl atkūrus nepriklausomybę, yra be galo daug ir svarbių problemų.

keitė ne tik valstybių geografines sienas, bet ir pasaulio politiką, kurie tvarkė pokarinių šalių sienas, mentalitetą. Lietuva buvo komunistinės Sovietų Sąjungos okupuota. Pasitraukę iš Lietuvos į Vakarus, jos piliečiai nebegalėjo grįžti į tėvynę. Jie išsisklaidė po platųjį pasaulį. Dauguma pateko į JAV. Taip daug tapo „pasaulio lietuviais“. Tuos lietuvius dabar vadiname antrosios bangos imigrantais.

Lietuva iškentėjo labai sunkią Sovietų Sąjungos okupaciją, kuri sužalojo lietuvių protą, jos tautinius ir patriotinius nusiteikimus bei jausmus, taip pat jų etiką ir moralę, pakeitė mąstyseną, veiksmus ir darbus. Tačiau pirmųjų okupacijų metais (1940-1944) Lietuvoje žavėtinai pasireiškusi lietuviškumo, tautiškumo ir patriotizmo dar užteko, kad lietuviai 1989 m. rugpjūčio 23 d. suorganizuotą „Baltijos kelią“, kuris pasaulyje yra tikras unikumas. Gana sunkiais ir nuostabiais keliais,

Nukelta | 2 psl.

Prof. dr. Juozas Meškauskas.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Pasaulio lietuvių klausimu • Kęstutis Genys • Knygos sutiktuvės — su išmintimi ir muzika • Julius Kaupas trečiojo brolio keliu • Europa svečiuojasi Čikagoje • Trio „Grazioso“ — skambantis moteriškumas • Juliaus Kelero fotografijų paroda „Salomėja. Išėjys“

Pasaulio lietuviai

Atkelta iš 1 psl.

pareikalavusiais net aukų, 1990 m. kovo 11-ąją buvo atkurta nepriklausoma, demokratinė Lietuvos valstybė.

Atkūrus valstybę, vėl prasidėjo lietuvių emigracija. Nemažas jų skaičius atvyko į JAV, ir čia mes juos vadiname trečiąja imigracijos banga.

Lietuva ilgainiui įstojo į NATO ir į Europos Sąjungą (ES). NATO buvo sukurta sovietinės Rusijos ir JAV „šaltojo karo“ metu. Europos Sąjungos išikūrimo pagrinduose, bene, svarbiausias motyvas buvo abu pasauliniai karai ir jų pasekmės, o taip pat Vakarų valstybių tarpkarinis nepastovumas. Reikia manyti, kad ES plėsis ir į ją laikui bėgant įstos Ukraina, Baltarusija. Bet anksčiau ar vėliau į ją įeis ir Rusija. Visų pirma, kad Rusija yra Europos dalis, o antra — jos įstojimą į Europos Sąjungą diktuos Azijos kontinentas ir jame labai gausios tautos.

Nors Kinija garsiąją kinų sieną pastatė savo apsigynimui, bet, laikui bėgant, toji siena gali tapti tarptautinio bendradarbiavimo kliūtimi. Yra biologinis dėsnis, kad iš tirštesnių visi daiktai veržiasi į skystesnes vietas. Geografiškai Lietuva atsidurs ES valstybės centre. ES vystosi, keičiasi — vystysis ir keisis ateičioje.

Mes rūpinamės Lietuvos valstybės kultūra, lietuviškumu, tautiškumu ir patriotizmu. Esant ES valstybėje, Lietuvos gyventojų savitumai taip pat keičiasi. Lietuvis yra ir Lietuvos, ir Europos Sąjungos pilietis, kultūrinės ir politinės visuomenės narys. Jis yra įpareigotas ir privileijuotas žinoti tiek Lietuvos, tiek ir ES konstituciją. Dabar lietuviai turi dvi pilietiškas. Pagal šias sąlygas ir pareigas, dabartinė Lietuva turi išauklėti tokius piliečius, kad lietuviai Europos Sąjungoje galėtų tapti tokiais ar panašiais pareigūnais, kaip JAV turime senatorių Richard Durbin ir Kongreso narį John Shimkus.

Lietuvio lietuviškumas, tautiškumas ir patriotiškumas visą laiką keitėsi. Jis buvo vienoks caristinės

okupacijos metu, jį 1918 m. vasario 16 d. parodė Nepriklausomybės Akto signatarai, pasirašydami šį svarbų dokumentą, ir savanoriai kariai, įkurdami Lietuvos kariuomenę.

Lietuvai tapus nepriklausoma, per savo 22 metų egzistenciją ji padarė ypatingą pažangą visose gyvenimo srityse. Per tą laikotarpį ji beveik prilygo Vakarų Europos senoms ir gausioms valstybėms. Lietuvos valstybei besikuriant, ji iš trijų pusių turėjo priešus ir su jais reikėjo kariauti. Tie priešai tokiais ir paliko per visus 22 Lietuvos nepriklausomo gyvenimo metus. Per tą laiką Lietuva iš tų visų trijų priešų (Rusijos, Vokietijos, Lenkijos) buvo gavusi ultimatumus. Paskutiniuju ultimatumu 1940 m. birželio 15 d. Lietuva buvo komunistinės Rusijos — Sovietų Sąjungos okupuota.

Po visų okupacijų ir labai žiaurių bei tragiškų išgyvenimų, Lietuvai vėl atkūrus nepriklausomybę, yra be galo daug ir svarbių problemų. Tenka vėl sustiprinti lietuvių lietuviškumą, tautiškumą ir patriotiškumą. Tam atkūrimui sąlygos yra visai kitos. Tautos ir valstybės egzistencijai bei vystymuisi reikalingi šie kertiniai pagrindai: kalba, žemė ir istorija.

Išėivijoje kalbos reikšmė sumažėja, bet išėiviai stengiasi ją išlaikyti. Kyla klausimas, kas įvyks su Europos Sąjungos šalių kalbomis? Vilniuje buvo suvažiuavę tų šalių kalbų atstovai ir jie vienbalsiai sutarė, kad ES valstybėje visiems reikams turės būti vartojama viena kalba, ir toji būsimoji kalba — anglų. Jei tas įvyktų, tautų kalbų išlai-

kymui reikėtų naujų pastangų ir naujų būdų. ES būtų dvikalbė valstybė.

Žemės reikšmė išėiviui taip pat pasikeičia, bet šiuo klausimu galime kai ką padaryti. Pavyzdžiui, aš gyvenau užsienyje, gerai pažįstu Anykščių rajoną ir jame esamą Rubikių ežerą, kuriame yra keleta salų. Viena didesnė ir vadinama Didžioji sala. Savo vaizduotėje aš matau joje pastatytą patogų viešbutį, jos krantuose įruošta gerą pliažą, o ežerą užveistą žuvimis. Jei visa tai įvyktų, tai mane trauktų ten nuvykti, tuo pasinaudoti. Lietuvoje tokių ir panašių vietų yra daug. Jei Lietuva būtų paruošta turizmui, tas išėivių grįžimui turėtų daug reikšmės ir žemės — tėvynės — meilė stipriau pasireikštų tarp užsienio lietuvių.

Istorija palieka visada ir visur reikšminga. Lietuvos istorija yra įvairi, įdomi ir turtinga. Istorikai turėtų ją tinkamai paruošti mokykloms. Istorikas turi būti ir idealistas, ir objektyvus.

Lietuvai tapus ES nare ir lietuvis įgijo teisę laisvai judėti po Europą, įsidarbinti ten, kur jis nori, studijuoti ten, kur jam patinka, o uždirbtus pinigus investuoti į nekilnojamą turtą ar kur kitur. Tokiomis sąlygomis lietuvis taps labai judriu, tikru pasaulio lietuviu. Tam jis turi pradėti ruoštis.

Iki šiol Lietuvos įstojimas į ES buvo vertinamas saugumo ir ekonominiais matais, bet tas turi daug platesnę reikšmę. Todėl lietuviai turi tai suprasti ir ruoštis būti ES

pilieciais. Lietuvis negali Europos Sąjungoje būti paskutiniuju. Jis turi siekti ir progresuoti su visais kitais ES pilieciais, tik tokiu būdu jis taps tikruoju pasaulio lietuviu.

Lietuvis yra dviejų valstybių narys ir abi valstybes turi gerbti. Visas jo pasikeitimas turi vykti šiomis sąlygomis. Jis bus kiek kitoks lietuvis, nei buvo iki šiol. Gyvendamas Europos Sąjungos sudėtyje, jis taps pasaulio lietuviu.

Pastaruoju laiku emigracija lietuviams ir Lietuvai pasidarė labai rimta problema. Dabar lietuviai gyvena 34-iose valstybėse. Vienur jų yra gal po kelias dešimtis, kitur po kelis šimtus, dar kitur — šimtai tūkstančių. Pvz., Airijoje priskaičiuojama apie 100 tūkst., Anglijoje apie 200 tūkst., iš kitų ES šalių statistikos nėra. Mažai tautai toks gyventojų išvykimas yra didelis nuostolis. Emigracija yra problema ne tik tautai ir valstybei, bet ir patiems emigrantams. Jie, norėdami išlikti lietuvišiais, tautiečiais ir patriotais, yra sukūrę Lietuvių Chartą. Ji buvo sukurta antrosios emigrantų bangos. Amerikos lietuviai pagal ją įkūrė Lietuvių Bendruomenę, savo veiklą pagal ją vystė ir labai gražiai tebevysto iki šiol.

Dabar naujieji emigrantai vienur buriiasi į organizacijas, kitur lieka neorganizuoti. Manoma, kad visose 34-ose šalyse yra apie vieną milijoną, o gal ir daugiau, lietuvių. Visi jie vadinami pasaulio lietuvišiais. Jų skaičius turbūt nemažės, o gal didės.

Tuo tarpu nėra nei vienos insitucijos, kuri tą problemą svarstytų ir ja rūpintųsi. Šiuo metu turime JAV Lietuvių Bendruomenę, kitų kraštų Lietuvių Bendruomenes, Pasaulio Lietuvių Bendruomenę, Lietuvos Respublikos Seimo ir JAV LB sudarytą komisiją, Tautinių mažumų ir išėivijos departamentą. Yra ir daugiau mažesnių organizacijų, tačiau visos šios organizacijos veikia tarytum atskirai — nėra kas jų veiklą koreguotų. Jų vadovai ar atstovai retkarčiais suvažiuoja, svarsto savo reikalus, paberia labai gražių idėjų, bet dažniausiai visas palieka žodžiuose. Emigracijos problema valstybėje ir pasaulio lietuvių didelis skaičius įvairiose valstybėse neatlaidžiai reikalauja tvarkymo.

Pastaruoju laiku Lietuvoje

**Kokiais buvome, tokiais būti
nebegalime, bet labai svarbu
persiorientuoti. Labai svarbu Europos
tautų grupėje netapti paskutiniais.
Esant mažiems, labai svarbu būti
įžvalgiais ir dinamiškais.**

pasigirdo kalbos apie naujos — Informatikos ministerijos — steigimą. Gerai, kad to užmojo atsisakyta. Aš manau (ir siūlyčiau), kad emigracijos ir viso pasaulio lietuvių reikalų tvarkymui bei rūpesčiui būtų įsteigta ministerija. Ją galbūt būtų galima pavadinti Judraus lietuvių (ar lietuvių) ministerija, kuri visus tuos reikalus tvarkytų. Tai turėtų būti labai rimta institucija. Į jos veiklos sritį galėtų įeiti Lietuvos paruošimas turizmui. Lietuvai esant ES centre, šali turizmui paruošti labai naudinga. Šios ministerijos vadovas turėtų būti iš Lietuvos, o kiti pareigūnai — užsienio lietuviai. Be abejo, ji turėtų turėti keletą departamentų.

Lietuvai priklausant Europos Sąjungai, ateityje pasaulio lietuvis, gal šios ministerijos įtakoje, Švietimo ir kultūros ministerijoms kooperuojant, turėtų išaugti Lietuvoje. Pasaulio lietuvių geną lietuviai turi nuo seno. Lietuvos išsiplėtimas nuo Baltijos iki Juodosios jūros, tų laikų Lietuvos ryšiai su Lenkija (Liublino unija), Lietuvos statutas, parašytas gudų kalba, yra lietuvių pasaulietiško genų reiškiny.

Mes vertiname žydų tautą. Žydas yra tapęs pasaulio žydu. Mes, galime tapti pasaulio lietuviais, bet šioms problemoms reikalinga institucija, kuri jas spręstų ir tvarkytų.

Lietuviškumo, tautiškumo ir

patriotiškumo, kuris reiškėsi carinės Rusijos okupacijos metu sukilimais ir kova prieš spaudos draudimą, išauginti nebegalime. Taip pat nebegalime išauginti tų tautos savybių, kurias buvome išauginę pirmosios nepriklausomos Lietuvos metu (1918-1940) ir kurios pasireiškė 1941 m. birželio 22 d. sukilimu, rezistencijomis okupacijų metais, partizanų kovomis, entuziazmu Vingio parko susirinkime, „Baltijos keliu“, Sąjūdžio organizacija ir 1991 m. sausio 13-ąją.

Dabar yra kitos sąlygos. Kokiais buvome, tokiais būti nebegalime, bet labai svarbu persiorientuoti. Labai svarbu Europos tautų grupėje netapti paskutiniais. Esant mažiems, la-

bai svarbu būti įžvalgiais ir dinamiskais.

Man atrodo, kad ministerija, kuri tvarkytų emigracijos ir išeivių problemas, jų išvykimą ir grįžimą, yra labai ir greitai reikalinga. Visas tos ministerijos personalas turėtų gerai išstudijuoti Lietuvos ir Europos Sąjungos konstituciją. Ministerija savo buvimu ir veikla padėtų ES išsivystyti ir subręsti. O jai besivystant, su panašiomis problemomis susidurs ir kitos ES valstybės. ES vystymąsi ir tobulėjimą reikėtų pagreitinoti, kol dar tarp vadų yra išgyvenusių Antrąjį pasaulinį karą, jo žiaurumus, problemas ir pasekmes. ■

KĘSTUTIS GENYS

MANOJI KARTA

Manoji karta kaip išrautas pavasarį ažuolas
Po didelės ir galingos audros.
Nebesistiebia į Dangų jo stiprios ir plačios šakos,
Ir nebegirdėti jo lapų šnekos.

Manoji karta kaip išrautas pavasarį ažuolas
Aukštame upės skardžio krante.
Į vandenį sukritę jo žali ir gražūs lapai
Plaukia milžiniška upės vaga...

KĄ PASAKYS ISTORIJA?

Ką pasakys istorija po šimtmečio, po kito, —
Kai žvelgs į mūsų amžiaus tolimus krantus.
Kam bus paminklai statomi iš bronzos ir granito,
Kas bus išaukštintas, o pasmerktas kas bus?

Kam lemta žemėj bus išnykti nuo audrų ir vėjų,
Kas per amžius nepalenkiamas stovės,
Nepastovumo pašaipą ir mirtį nugalėjęs,
Kaip simbolis žmogaus didybės ir šlovės.

PROTĖVIŲ KALBA

Ji sirpo Dievo lūpose, ir prasidėjo
Kalbų kalbos apsireiškimo paslaptis,
Jos dvasios amo nemirtinga epopėja —
Varpu sugaudusi lietuviška tartis —

Esi tu slavų ir germanų, ir judėju,
Ir anglų saksų, ir lotynų skambesų.
Tu pirmapradė. Tu — kalba nuo Dievo,
Visų gimdytoja ir motina esi.

Vienintelis nenukariautas kontinentas!
Tavo karališkas vainikas — Lietuva — —
Kiekvienas žodis — meilė, ir kiekvienas šventas
Visam pasauliui šiandien liudija tave.

Didžiuojuos aš, kad Lietuva užkimes
Tariu lietuviškai pakrikštytus žodžius,
Kad mano paradoksalus likimas
Kaip du vandens lašai į tavo panašus.

Tu mano aukuras. Tu — mano Kryžkalnis,
Tū — mano vygė, sentėvių kapai.
Kalba gimtoji kaip šaltinis trykštantis,
Skaidrus ir tyras. Ačiū tau už tai.

LIETUVAI

Tavimi aš savo kelią pasišviesiu,
Jei sekli upelė būsi — išsiliesiu...
Jei pakilusi banga — prie tavo kranto
Prisiglausiu aš kaip Gralio švento — —

Šauksiu nepakeldamas akių nuo veido, —
Kaip šešėlis tavo, kaip sudužęs aidas, —
Kaip maža smiltelė, prisiglaudusi prie kojų, —
Būsiu tavo atvaizdo blankus pasikartojimas.

VARPAS

Žodis pradeda skambėti —
Gaudžia varpas...
Viešpatie, meldžiu, padėk
Man ištart jį.

Leisk man varpą įsiūbuot —
Įrašyti...
Leisk žodžiu man sueiliuot
Laisvės Rytą.

Motina vaikų neteisčia...
Motina vaikams atleis...
Bet jei mes nepasikeisim —
Lietuva nepasikeis.

Be doros tauta pražūva,
Meilės ir tiesos vardu
Burkimės į vieną krūvą,
Kelkimės visi kartu!

Šiandien mums Aukščiausio duota
Pasirinkt laisva valia —
Ar kovot, ar pasiduoti,
Būti Lietuvai, ar ne?!

Kas į balą nusiritom, —
Išpažinkime kaltes!
Glauskimės prie vienas kito!
Tieskim viens kitam rankas!

Vykdykime Dievo valią!
Nepraraskime galvos!
Nepamirškime birželio!
Nepamirškime laisvės kelio!
Neišduokim Lietuvos!

po svarstyklių ženklų

Knygos sutiktuovės — su išmintimi ir muzika

PRANAS JURKUS

Š.m. vasario 26 d. Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, IL, įvyko prof. Vytauto J. Černiaus knygos *Žmogaus vystymosi kelias* sutiktuovės. Knygos leidybą parėmė Vydūno fondas (JAV), apsvarstė ir spaudai rekomendavo Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) Edukologijos katedra, išleido Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras Kaune. Knygą galima įsigyti Vydūno fonde, 13911 127th Str., Lemont, IL 60439; tel./faksas 630-243-0665; kaina — 15 dol., su persiuntimu — 20 dol.

Prof. Vytautas Černius profesoriavo JAV Temple universitete, o nuo 1991 m. buvo VDU vizituojančiu profesoriumi, kurio iniciatyva pradėjo veikti mokytojų tobulinimo kursai, vėliau išsivystė į Edukologijos katedrą bei Švietimo studijų ir Profesinio rengimo studijų centrus. Knygos *Žmogaus vystymosi kelias* autorius priklauso tai išsivijos kartai, kuri, artėjant sovietinės okupacijos grėsmei, 1944 m. pasitraukė į Vakarus. Vokietijoje baigęs gimnaziją, V. Černius įstojo į Pabaltijo universitetą Hamburg -Pinneberg. Studijavo Vestfalijos Vilhelmo universitete Munsteryje, vėliau, atvykęs į JAV, Bostono universitete. Pasirinko pedagogikos mokslus ir 1966 m. Čikagos universitete jam buvo suteiktas mokslinės psichologijos daktaro laipsnis.

Mokytojų University of Chicago Laboratory mokykloje. Ketverius metus dirbo kaip mokyklinis psichologas. Lietuvoje prof. V. J. Černius yra žinomas kaip aktyvaus mokymo ir visą gyvenimą mokymosi propaguotojas, knygų *Mokytojų pa-*

galbininkas (1992), *Tėvų ir mokytojų pagalbininkas* (1997) autorius. Ir ši naujausia prof. Černiaus knyga papildo abu tuos veikalus. Knygoje daugybė patarimų, pamokymų, gyvenimiškos išminties. Prof. Černius vedė seminarus tarptautinėse konferencijose. Jo moksliniai darbai buvo skelbti JAV ir užsienyje anglų bei vokiečių moksliniuose leidiniuose.

Į knygos *Žmogaus vystymosi kelias* sutiktuvių popietę Lietuvių dailės muziejuje sugužėjo apie šimtinę rašyto žodžio gerbėjų. Salė buvo gražiai papuošta, stalas apkrautas Vydūno fondo išleistomis ar finansiškai paremtomis knygomis. Po akademiško pasiūnekčiavimo publika pakviesta užimti vietas. Įvadinį žodį tarė ir programai vadovavo Pranas Jurkus. Jis pasidžiaugė, kad kiekviena naujai pasirodžiusi knyga, kiekvienas rašytas žodis vis dėlto yra mūsų smalsiai sutinkamas. Nuo senų laikų žmonija rašė — kalbė žodžius uolose, akmenyse, įvairiomis formomis spaudė ženklus molyje, odoje. Rašė ir mūsų protėviai — tiek žiloje senovėje, tiek vėlesniais laikais. Mažosios Lietuvos patriarchas Vilius Storasta-Vydūnas savo raštuose, pagal teosofinę (Dievo prigimtį) pasaulėžiūrą, teigė, kad tauta yra tiltas tarp asmens ir žmonijos. Jis giliai tikejo, kad Lietuva kada nors bus laisva. Jis ragino puoselėti savo tautos charakterį, išminties dorybę ir kalbą. Mūsų „Tautiškos giesmės“ autorius bei lietuvių tautos žadintojas varpininkas dr. Vincas Kudirkas savo raštuose kvietė lietuvių paimti „arklą, knygą, lyrą ir eiti Lietuvos keliu“. „O aš kviečiu visus, — kalbėjo P. Jurkus, — praleisti šią literatūrinę popietę Vydūno ir V. Kudirkos ra-

ginta dvasia.

Po to žodį tarė ilgametis Vydūno fondo valdybos pirm. Vytautas Mikūnas, papasakodamas apie platią VF veiklą ir knygų leidybos genezę. Nuo 1963 m. Vydūno fondas yra parėmęs dvidešimties knygų išleidimą. Jos buvo rašytos lietuvių, anglų ir vokiečių kalbomis. VF sudarė lietuviškų knygų siuntą į Adomo Mickevičiaus vardo universitetą Poznanėje (Lenkija). Ten veikia lietuvių kalbos kursas, yra lietuvių kalbos studentų. Jau išsiųsta 14 dėžių, kuriose sudėta 700 rinktinių knygų. Ruošiamas ir kita siunta. Be to, paminėtina fondo nuolatinė parama studentams. Darbas tebetęsiamas, todėl belieka tik pasidžiaugti VF užmojais ir pasiekimais. Taip pat fondas prisidėjo prie šios knygos išleidimo ir šių sutiktuvių ruošimo.

Daugeliui mūsų pažįstama visuomenininkė, pedagogė Rita Vencloviene, pakviesta pristatyti knygą, pirmiausia padėkojo prof. V. Černiui už pakvietimą supažindinti su šia vertinga knyga. „Knygoje *Žmogaus vystymosi kelias* yra labai nuosekliai, aiškiai, įdomiai aprašyta žmogaus raida nuo vaikystės iki senatvės, — tęsė prelegentė, pakėlus ir rodydama knygą. — Kaip matote iš viršelio, ji yra labai patraukli“. Po to ji žvelgė į knygos turinį trigubu žvilgsniu: mokytojos, motinos ir pensininkės.

Pirmoje savo įvado dalyje ji analizavo autoriaus pateiktą prielaidą: kas lemia ar įtakoja žmogaus elgesį (prigimtis, aplinka, individas)? Anksčiau buvo manyta, kad 50 proc. yra genetiškai perduota ir 50 proc. perimama iš aplinkos. Pasirodo, kad, vėliausių identiškių dvynukų tyrimo duomenimis, aplinkos įtaka yra tik apie 21 proc., o didžioji dalis ateina iš prigimties. Intelkto formavimosi atžvilgiu prelegentė pabrėžė autoriaus pateiktą faktą, kad net 50 proc. intelekto galios išsivysto iki 4 metų, 30 proc. nuo 4 iki 8 m., ir 20 proc. iki 17 m. amžiaus. Aplinkos įtaka pasireiškia bendradarbiaujant ir bendraujant su kitais žmonėmis. Tėvų auklėjimas, jų jausminis to-

nas, baidimas turi didelę įtaką vaiko asmenybės formavimui. Ji knygoje radusi daug patarimų mokytojams, kokią aplinką sukurti įvairių gabumų mokiniams, taip pat tiems, kurie atsilieka nuo vidurkio: kaip juos atpažinti, kaip suplanuoti pamokos eigą, kad jiems būtų įdomu ir jie lavintų savo gabumus, kūrybiškumą.

Knygoje prof. V. Černius pateikia siūlymus, kaip tai atlikti. Prelegentė, aptardama mokymo metodiką, pati turėdama 30 metų pedagoginio darbo patirtį mokant svetimas kalbas, sutinka su prof. Černiaus patarimu naudoti darbo grupės metodą, kuris, bent šiuo metu, yra labai populiarus visose mokyklose.

Aptariant antrąją knygos dalį — „Žmogaus branda“, prelegentė pažvelgė į ją motinos akimis. Ši dalis yra itin naudinga tėvams, seneliams ir visiems, kurie domisi žmogaus branda arba jos gyvenimo procesu nuo kūdikystės iki pat senatvės. Knygoje prof. Černius pateikia Geselio Žmogaus raidos instituto ir kitų mokslininkų atliko vaikų bei paauglių tyrinėjimo duomenis.

Trečioje knygos dalyje autorius pristato ilgalaikių tyrimų radinius, kurie žvelgia į žmogaus prigimtį, religiją, motyvaciją, gyvenimo galutinių vertybių ieškojimą ir siekimą. „Knygoje *Žmogaus vystymosi kelias* rasite žymią Maslovo piramidę ir atsakymą į prof. Černiaus klausimą: kas yra mūsų gyvenimo varikliai? Arba, paprastais žodžiais tariant, koks yra mūsų gyvenimo tikslas ir prasmė? — kalbėjo R. Vencloviene ir baigdama dėkojo prof. Černiui už išsamią, įdomią knygą, kuri iš tikrųjų yra didžiulė dovana Lietuvos mokytojams, auklėtojams, tėvams, o taip pat mums, užsienio lietuviams.

R. Vencloviene taip puikiai ir kruopščiai paruošta knygos turinio apžvalga sudomino bei sužavėjo klausytojus. Prof. V. Černius pasidžiaugė gausiu knygos susidomėjimu, dėkojo atsilankiusiems ir prisidėjusiems prie šios popietės renginio. Jis trumpai pasidalino mintimis, kas buvo tas akstinas, tas pagrindinis variklis, dėl kurio knyga tapo realybe.

Pradėjus dirbti su mokytojais Lietuvoje jam kilo noras pasidalinti savo, kaip mokinio, mokyklos psi-

Nukelta | 8 psl.

Prof. Vytautas J. Černius.

Vytautas Mikūnas.

Rita Vencloviene.

Pranas Jurkus.

Julius Kaupas

trečiojo brolio keliu

LAIMUTĖ TIDIKYTĖ

Rašytojas, literatūros kritikas, psichiatras Julius Kaupas 1946 m. straipsnyje „Išmintingieji broliai ir užburtoji pilis“ rašė:

„Išmintingieji broliai, tiek pat pasakose, tiek pat ir mūsų miestų aikštėse, brangina tik tai, ką gali apčiuopti vertinančiomis savo rankomis, tik tai, kas yra paveldėta, tik tai, kas jau yra — atseit, senąjį dvarą, garbingą titulą ir aukso skrynias. Kepta žąsis jiems neabejotinai vertesnė negu laimės ilgesys, verčias kurti, ieškoti ir kentėti.

Jaunesnysis brolis visai kitoks. Jis kvailas. Neabejotinas kvailutis — kas gali tuo dar abejoti? Tas aišku išminties kupiniems broliams kaip dieną. Pagalvokite tik — palikti dvarą ir išeiti laimės ieškoti!“ (Julius Kaupas, *Raštai*, Chicago, 1997 m., p. 467).

Nors Juliaus Kaupo jau seniai nėra tarp mūsų, bet jis gyvas artimųjų — žmonos Dalios Galaunytės-Kaupienės-Augūnos, dukros Jūratės Kaupaitės, sūnaus Algio Kaupo, brolio Algio Kaupo, bičiulių atmintyje ir idealizmu trykštančioje kūryboje. Aukštesnės būties ilgesys — viena svarbiausių Juliaus Kaupo kūrybos idėjų. „Aš gyvas tuo ilgesiu daug labiau, negu laime, nes besilgis žmogus yra daugiau, negu laimingas žmogus. Tik ilgesys daro žmogų panašų į Dievą“ — rašė draugui Alfonsui Nykai-Niliūnui 1946 m. (VI laiškas, in.: Julius Kaupas, *Raštai*, p. 612). Prozininkas J. Kaupas mokėjo pakilti virš monotoniškos kasdienybės — gebėjo gyventi Pasakoje.

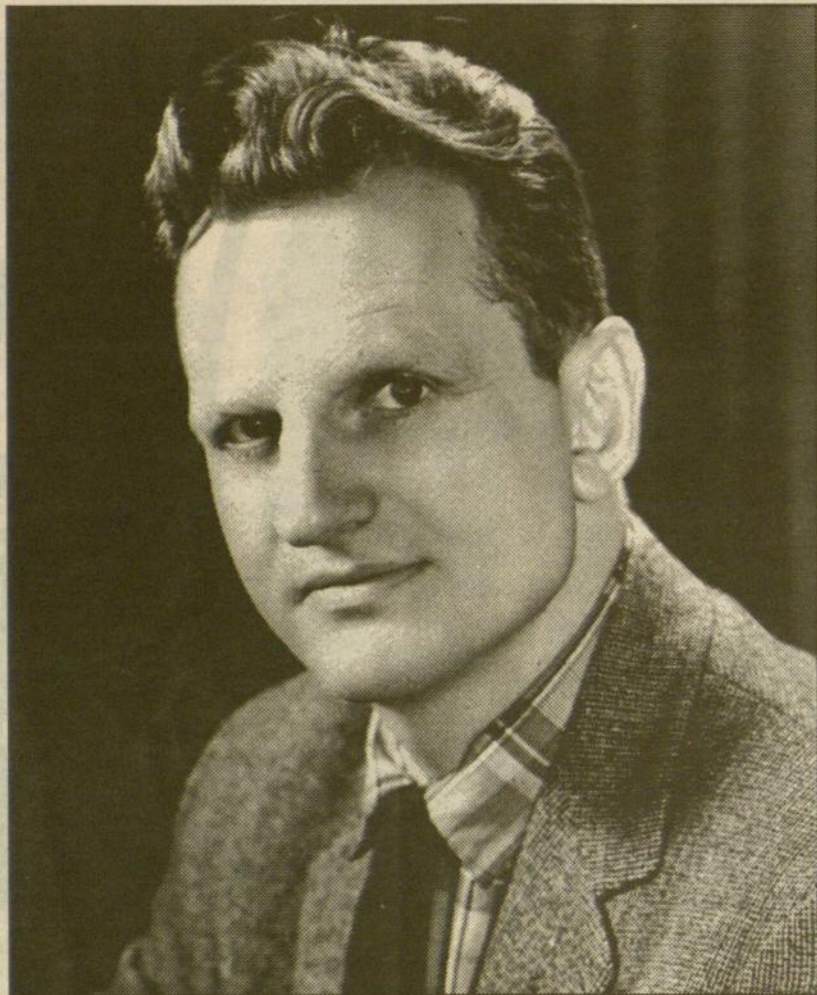
Kad ir kokios nepalankios aplinkybės užklupdavo, Julius Kaupas mokėdavo iš jų žaismingai išsisukti. A. Nyka-Niliūnas prisimena, jog rašytojas, gyvendamas Tuebingene, vaikščiodavo iš vienos DP stovyklos į kitą ir pardavinėdavo suvenyrus — neveikiančias plunksnas! Arba — persikeldavo į slėpinę fantazijos pasaulį: kūrė romantinės ironijos ir subtilaus humoro kupinas pasakas ar tapė fantastines būtybes. Su geriausiaisiais draugais — Alfonsu Nyka-Niliūnu ir Henriku Nagiu — mėgo išskylauti. Julius Kaupas visada susigalvodavo linksmų išdaigų: tai kokią dviratį „pasiskolindavo“, tai iš svetimo sodo „pasirašydavo“ vynuogių, tai chirurgo žirkleimis gėlių „pasiskindavo“ ar įstaigų iškabas sukeisdavo vietomis! Ir šie poetai, ir gimnazijos laikų bičiuliai Kęstutis Čerkeliūnas, Viktoras Gulmanas, Leonas Narbutas ir kt. pažinę rašytoją, tvirtina, kad su Juliumi Kaupu — niekada nenuobodžiausi!

Julius Kaupas gimė 1920 m. kovo 6 d. Kaune, užaugo Lietuvai pasižventusio finansininko, žinomo visuomenės veikėjo Juliaus Kaupo ir Emilijos Gedgaudaitės-Kaupienės šeimoje. Be būsimojo rašytojo, šeimoje augo brolis Algis, šiuo metu gyvenantis Santa Monica, CA, ir sesuo

Birutė, anksti iškeliavusi į Amžinybę. Julius mokėsi Kauno jėzuitų gimnazijoje, kurioje turėjo puikias galimybes lavintis ir reikštis. Gimnazijoje sukūrė pirmuosius kūrinius, primenantius komiksus su paveikslėliais, dalyvavo literatūros būrelyje, piešė. Skaitė knygas anglų, vokiečių ir prancūzų kalba. Itin mėgo didįjį vokiečių romantiką E. T. A. Hoffmann (neatsitiktinai pasirinko slapyvardį „Coppelius“ — iš šio rašytojo apysakos *Smėlio žmogus*), M. Unamun, Cervantes, F. Kafka, taip pat K. Donelaitį, savo kartos — žemininkų-lankininkų — kūrybą.

Jėzuito Ignaco Lojolos dvasią ir krikščionišką idealizmą Julius Kaupas išsaugojo visą gyvenimą. Tai jam padėjo išgyventi sunkiausius lemties mestus išbandymus: 1944 m. neišvengiamą emigravimą iš tėvynės. 1945 m. atsidūręs Austrijoje, rašė Nykai-Niliūnui: „Aš turiu kryptį kur eiti, ir to gana. Kristus yra pasakęs: 'Aš esu vienintelė tiesa', atseit, žmogus-Dievas yra didžioji Tiesa, tobulas žmogus yra vienintelis pagrindas, yra daugybės lentelė, kuria bazuojasi visos kitos tezės“ (IV laiškas: Julius Kaupas, *Raštai*, p. 606). Vėliau Julius Kaupas su žmona Dalia pateko į Vokietiją, pažino varganą DP stovyklų gyvenimą. Tačiau nepasidavė abejingumui — Tuebingen universitete studijavo filosofiją, literatūrą, meno istoriją, 1946 m. apgynė disertaciją iš farmakologijos, 1947 m. studijavo tapybą Vytauto Kazimiero Jonyno vadovaujamoje meno mokykloje ir literatūrą bei filosofiją Freiburgo universitete. Julius Kaupas, savo kūrybinį kelią Lietuvoje pradėjęs novelėmis, pasakaitėmis, 1948 m. Freiburg išleido pasakų knygą *Daktaras Kripštukas* pragare. Pagrindinė šio pasakų rinkimo idėja nusakė pats autorius, 1949 m. apklaustas dienraščio *Draugas* korespondento St. Devenio: „man buvo labai svarbu ieškoti pasakiškų nuotykių čia pat, kasdieniškame gyvenime“ („Jaunimo literatūros laureatas kalba: Julius Kaupas, *Raštai*, p. 629). Rašytojui, atskirtam nuo tėvynės, priverstam gyventi DP stovyklose, gimtas Kaunas tapo pasakų šalies simboliu, kur vyksta stebuklai. Jie nutinka staiga, tarsi nejučia peržengus realybės ribą ir patekus į fantastinę erdvę. Pasakose juntama didžiųjų Europos pasakinkų — Hoffmann, H. K. Andersen, O. Wilde — įtaka. Julius Kaupas šiomis pasakomis nusipelnė pirmojo miesto pasakų rašytojo vardo lietuvių literatūros istorijoje.

1950 m. prozininkas persikėlė į Jungtines Amerikos Valstijas, kuriose jautė veiklaus dėdės kunigo Antano Kaupo (1870-1913),

Dr. Julius Kaupas

Julius Kaupas buvo iš tų rašytojų, kurie mėgdavo išpasakoti savo sumanytus siužetus ir užrašyti jų neskubėjo.

dirbusio *Draugo* redaktoriumi ir įsteigusio ne vieną lietuvių palaikekančią draugiją; taip pat lietuviškų mokyklų, Šv. Kazimiero seserų kongregacijos steigėjos motinos Marijos-Kazimieros Kaupaitės (1880—1940) kilnių darbų dvasią. Ilgainiui rašytojas Julius Kaupas su šeima įsitvirtino svetimoje šalyje. Išlaikęs egzaminus ir atlikęs privalomą trejų metų rezidentūrą, J. Kaupas įgijo teisę verstis gydytojo psichiatro praktika Michigan valstijoje (1944 m. buvo baigęs Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fakultetą). Rašytojas svajojo, kad po visų pastangų įsitvirtin-

ti darbe, turės daugiau laiko grožinei kūrybai. Tačiau moira Atropė anksti nukirpo be galo spalvingos ir kūrybingos asmenybės gyvybės siūlą... Julius Kaupas mirė 1964 m. kovo 1 d. Čikagoje.

Nors ir būdamas be galo užimtas gydytojo darbu, prozininkas rasdavo laiko kūrybai: rašė knygų recenzijas, publicistinius straipsnius, noveles. Julius Kaupas buvo iš tų rašytojų, kurie mėgdavo išpasakoti savo sumanytus siužetus ir užrašyti jų neskubėjo. Galbūt todėl nespėjo

Nukelta | 8 psl.

Adolfo Vaičiūčio iliustracija iš Juliaus Kaupo knygos *Daktaras Kripštukas* pragare.

Vaidybinis filmas „Stiklo šalis“

Europa svečiuojasi Čikagoje

9-asis ES šalių kino festivalis

MONIKA BONČKUTĖ

Kovo 3 d. prasidėjo devintasis Europos Sąjungos (ES) šalių filmų festivalis, kuris tęsis iki kovo 30 d. Kaip teigia jo organizatoriai, tai didžiausias europietiško kino festivalis JAV, tad Čikaga gali tik pasidžiaugti, kad toks renginys vyksta čia, o ne, tarkime, New York, Los Angeles ar Seattle mieste.

Šiomet festivalis, iš jau tradicijomis tapusių kino teatro „Facets“ patalpų, persikėlė į „Gene Siskel“ kino centrą. Tai gan gera žinia savo kino populiarinimu besirūpinantiems europiečiams, kadangi „Gene Siskel“ įsikūręs pačiame Čikagos miesto centre (164 N. State Str.) ir nemažiau nei „Facets“ garsėja kaip nuolat į savo repertuarus įtraukiantis nekomercinius ar, tiksliau sakant, „neholivudinius“ filmus.

Iš viso per keturias savaites festivalyje bus parodyti 54 ES priklausantių šalių filmai. Lietuvai šiemet

atstovauja debiutinis režisierės Janinos Lapinskaitės vaidybinis filmas „Stiklo šalis“ (2004 m.; pagal to paties pavadinimo Vandos Juknaitės romaną). Pagrindinius vaidmenis vaidina Jurga Klavaitytė bei Povilas Budrys. „Stiklo šalis“ bus rodoma kovo 12 d., 7:15 val. vak. Filmo pristatyme dalyvaus pati autorė bei Roosevelt universiteto profesorius Kęstutis Nakas.

Prieš imdamasi meninio filmo žanro, J. Lapinskaitė iki tol ne tik Lietuvoje, bet ir Europoje buvo išgarsėjusi savo dokumentika. Tarp įvairių apdovanojimų pelniusių J. Lapinskaitės dokumentinių filmų minėtinos lietuvių auditorijai gerai pažįstamos juostos: „Iš elfų gyvenimo“, „Venera su katinu“, „Aktas“, „Venecijos gyvenimas ir Cezario mirtis“.

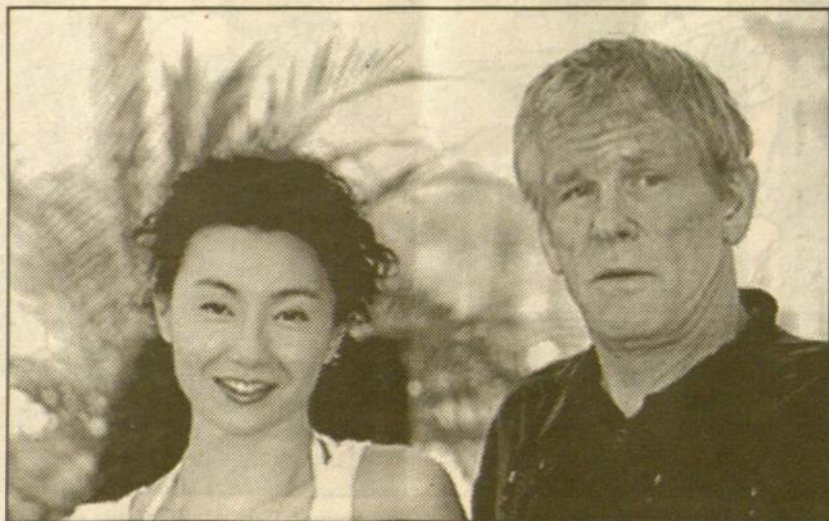
9-ąjį Europos Sąjungos šalių kino festivalį, kaip jau susiklostė tradicija, atidarė ES šiuo metu pirminkaujančios valstybės — Austrijos — filmas, pavadintas „Crash Test

Janina Lapinskaitė su vienu iš aktorių.

Lietuvių filmų centro nuotrauka.

Prieš imdamasi meninio filmo žanro, J. Lapinskaitė iki tol ne tik Lietuvoje, bet ir Europoje, buvo išgarsėjusi savo dokumentika.

Maggie Cheung ir Nick Nolte Cannes filmų festivalyje.

Dummies“ (2005). Nuotaikingoje komedijos žanro kino juostoje trilerio elementų turintis veiksmas vyksta daugiausia Vienoje, paskutiniąją dieną prieš įstojant į ES dešimčiai naujokių. Aktorių vaidyba puiki, juokai — šmaikštūs ir, palyginti su daugeliu kitų europietišku filmų, pastarajame netrūksta veiksmo. Vis dėlto filmo režisierius Joerg Kalt nesunkiai galima apkaltinti tuo, kuo dažnai europiečius linkę kaltinti amerikiečiai: vietinių politinių realių eksploatavimu.

Susitelkus ties politinėmis rea-

lijomis, filmas praranda nemažą dalį geram meninio kino darbui svarbaus universalumo. Nemaža dalis juokų suprantama tik išsilavinusiems europiečiams. Be to, žiūrint „Crash Test Dummies“ neapleidžia jausmas, kad visas veiksmas sukonstruotas žvelgiant iš turtingos, savi patenkintos Vakarų demokratijos taško. Nors nesupratau, kuo nemažai lietuvių prieš keletą metų piktinosi perskaitę amerikiečių rašytojo Jonathan Franzen romaną

Nukelta į 7 psl.

Trio „Grazioso” — skambantis moteriškumas

SVETLANA ADLER

Vasario 21 d. vakare į Vytauto Didžiojo universiteto Didžiąją aula' vėl rinkosi kamerinės muzikos mėgėjai. Vakaro vedėja, kompozitorė Zita Bružaitė, pristatydamą „trijų damų kolektyvą“, Joaną Gedmintaitę (sopranas), Viktoriją Zabrodaite (fleita), Vilną Rindzevičiūtę (fortepijonas), pastebėjo, kad galima kalbėti apie trio, kurio istorija prasideda praeitame šimtmetyje (1997 m.) ir apie kiekvieną atlikėją atskirai. V. Zabrodaite ir V. Rindzevičiūtė kartu pradėjo koncertuoti beveik prieš dešimtmetį, o solistės keitėsi. Jau metus kartu su jomis koncertuoja J. Gedmintaitė.

„Grazioso” trio.

Kiekviena iš šių jaunų moterų nuėjo savitą pripažinimo kelią. J. Gedmintaitė – Lietuvos nacionalinio operos teatro solistė, sukūrusi Rachel, Donnos Annos, Džiulietos, Neddos, Gildos vaidmenis. Ji sėkmingai koncertavo Europos šalyse bei JAV.

V. Zabrodaite dirba Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, fleitos specialybės pedagogė bei pučiamųjų skyriaus vedėja Vilniaus Karoliniškių muzikos mokykloje. Fleitininkė koncertavo su žymiausiais Lietuvos vargonininkais, jos scenos partneriais buvo akordeonų kvintetas „Modus“ bei prof. K. Grybausko pianistų kvartetas.

V. Rindzevičiūtė yra Lietuvos muzikos ir teatro akademijos fortepijono katedros lektorė, Lietuvos muzikų sąjungos narė. Pianistė yra tarptautinių fortepijoninių duetų konkursų Lietuvoje, Belgijoje ir Anglijoje laureatė bei jau dešimtmetį groja prof. K. Grybausko pianistų kvartete.

Didžioji scena – pripažinimas, spindesys ir ilgesys jaukaus ir paprasto buvimo... Turbūt kiekvienas iškilus atlikėjas ieško galimybės koncertuoti ir kamerinėje aplinkoje. Koks bebūtų oras už lango, tačiau Didžiosios aulos vakarai visuomet dvelkia pavasariu. Lyg mirties dykumoje gyvybės ir vilties oazės.

Aplodismentų triukšme prasivėrė durys ir į salę tarsi gulbės įplaukė trys grakščios, spindinčios moteriškumu, moterys. Romantizmo estetika atsiskleidžia prabangoje ir paprastume, nešanti savyje tikrojo kilnumo nuojautą. Atrodė laikas sustojo. Tai akimirks priartinančios mus prie amžinybės...

Kol nuskambejo devyni kūri-

Aplodismentų triukšme prasivėrė durys ir į salę tarsi gulbės įplaukė trys grakščios, spindinčios moteriškumu, moterys.

niai, susirinkusieji spėjo pajusti, o gal ir patirti visas moteriškumo apraiškas. Pradedant V. A. Mozart arija „L'Amoro – Dein bin Ich“, kuri man priminė pavasarį palei upelį bėgančią mergaitę, gal Asol iš A. Grino „Purpurinių burių“. Fleita lyg čiulbantis paukštelis lydėjęs mer-

gaitę kelionėje ir pagaliau upelis atvedė ją prie jūros, kurios bangavimą priminė fortepijono garsai. Viską nustelbdavo meistriškai valdomas balsas, kylantis lyg aukštybių...

Tarsi su kiekvienu kūrinium mergaitė augo tapdama moterimi.

Galejome atpažinti paauglišką flirtą, „Meilės kelių“ verpetus, „Karmen“ aistros sūkuri, o tarpais ramų ir švelnų motinišką buvimą. Ir galiausiai Vienos valso ritmu ištartas „Sudie“ (G. Gialdini) atsiliepi salėje plojimų lavina. Trio „Grazioso“ susižavėjusiai publikai padovanojo dar vieną žaismingą kūrinėlį ir pakartojo „Sudie“.

Vakaras baigėsi, tačiau jo aidai šildys ilgai ir viduje kirbės klausimas: ką reiškia būti moterimi? Gal tai buvimas dukra, seseria, mama ir mylimąja, priklausomai nuo situacijos į kurią patenki. Ir visa tai per vieną vakarą su trio „Grazioso“... ■

Sol. Joana Gedmintaitė.

Kino festivalis

Atkelta iš 3 psl.

„Corrections“, tačiau šiuo atveju J. Kalt filme galima įžvelgti scenų, kuriomis komiškais personažais paversti rumunai galėtų būti nepatenkinti ir net jaustis įžeisti.

Be abejo, festivalyje bus ir tarptautinių įvertinimų jau pelniusių ir nemažai kalbų tarp Europos kinomanų sukėlusiu filmų. Tarp jų – pagrindinį Cannes festivalio prizą pelnęs režisieriaus Olivier Assayas darbas, angliškai verčiamas kaip „Clean“ (2004). Šiame filme vaidinanti aktorė Maggie Cheung Cannes buvo apdovanota prizų už geriausią

moters vaidmenį.

„Clean“, nors pastatytas vyro režisieriaus, perteikiama gyvenimo perspektyva iš moters žiūros taško. Aktorė M. Cheung vaidina narkomanę, buvusios roko žvaigždės žmoną, kuri po avarijos mėgina sutvarkyti savo pašlijusį gyvenimą.

Tarp kitų dėmesio vertų filmų kritikai mini čekų „The City of the Sun“ (2005), Nyderlandų bei Jungtinės Karalystės bendrą darbą „Hidden Flaws“ (2004), prancūzų „Heading South“ (2005) bei kitą filmą iš Prancūzijos – „The Intruder“ (2004). ■

Juliaus Kelero fotografijų paroda „Salomėja. Išeitys“

2006 m. kovo 7 d. galerijoje „ARTima“
Totorių g. 3. Vilnius atidaryta rašytojo, fotografo
Juliaus Kelero fotografijų paroda „Salomėja. Išeitys“.

MARGARITA MATULYTĖ

Fotografą sudomino egzistencinių akimirkų gausa pilkame kasdienybės audinyje. Fiksuodamas Vilniaus šaligatvius ir grindinius, jis siekė atskleisti tuos nepastebimus ženklus, kurie sinchronizuoja su mūsų pačių emocijomis, versdami iš naujo ir naujai mąstyti apie vidinius gyvenimo įvykius. Per stulbinančiai subtilų čia ir dabar gyvenančios mergaitės portretą menininkas ieško parafrazių su bibline Salomėja, apmąstydamas jos lemties išeitį, besiskleidiančias šiandienos šaligatviuose. Parodos pranešime autorius paaiškina savo ieškojimų esmę: „Šaligatvio plokštuma, kurią kasdien mendo mūsų kojos ir žiemos signalai, reaguojantys į ją, sakytum, labai kasdienę plokštumą, rūpėjo man kaip tam tikros egzistencinės užuominos apie miestą, metų laiką, mane patį, o tuo pačiu buvo mano išeities tašku“.

Julius Keleras 1987 m. baigė Vilniaus universiteto lietuvių kalbos ir literatūros specialybės studijas. Nuo 1989 m. studijavo Illinois valstybiniame universitete (Čikaga, JAV), kur 1992 m. jam buvo suteiktas laisvųjų menų magistro laipsnis. 1995–2001 m. redagavo New York leidžiamą katalikišką savaitraštį *Darbininkas*. Nuo 1992 m. yra tarptautinio PEN klubo narys, nuo 1999 m. – Lietuvos Rašytojų sąjungos narys. Išleido keturias poezijos knygas. Nuo 2005 m. – Lietuvos fotomenininkų sąjungos narys. Lietuvoje ir užsienyje yra surengęs penkias personalines parodas.

Profesionaliai įkūnijęs savo menines idėjas per du klasikinius fotografijos žanrus – portretą ir aktą. Julius Keleras kūrybingai ieško naujų vizualizavimo galimybių. Vengdamas stereotipų, jis individualiai interpretuoja savo santyki su tikrove – vizualinės meditacijos lauku, kurio dominante dažniausiai tampa niekuo neišsiskiriantis žmogaus veidas. Pažymėtina, jog šio menininko poetiniam pasaulio suvokimui išskirtinį poveikį daro kasdienybės žmogus, kasdienybės akimirkos.

Paroda „Salomėja. Išeitys“ pristatyta Lietuvos fotomenininkų sąjungos svetainėje www.photography.lt. Apie parodos idėją ir ekspozicijos koncepciją informuoja autorius Julius Keleras ir parodos kuratorė Margarita Matulytė (Lietuvos dailės muziejus).

„Salomėja. Išeitys“

„Proga pasitaikė, kai Erodas, švėsdamas savo gimimo dieną, iškėlė pokylių savo didžiūnams, kariuomenės vadams ir Galilėjos kilmingiesiems. Erodidos duktė ten įėjus šoko ir patiko Erodiui bei jo sve-

Kasdienybė – keistas ir dažnai nevertas dėmesio žodis, sąvoka, būseną. O juk būtent jos teritorijoje kasdien esame priversti rinktis, tai yra ieškoti esmingų išečių, kuriose būtume labiausiai tapatūs sau. Kasdienybės erdvėje kyla egzistencinės patirtys, tik čia suprantame, kas esame, kur einame, su kuo mums pakeliui. Išgyvendami kasdienybę (ir rinkdamiesi išeitį) tuo lyg ir sutvirtiname savo žmogiškumą.

Manau, kad šia paroda bandžiau, atsiribodamas nuo vienaprasmių tiesų, aptikti vieną galimų išečių. Šaligatvio plokštuma, kurią kasdien mendo mūsų kojos, ir žiemos signalai, reaguojantys į ją, sakytum, labai kasdienę plokštumą, rūpėjo man kaip tam tikros egzistencinės užuominos apie miestą, metų laiką, mane patį, o tuo pačiu buvo mano išeities tašku.

Julius Keleras

čiams. Karalius tarė mergaitei: „Prašyk iš manęs, ko tik nori, ir aš tau duosiu“ (Evangelija pagal Morką, 6, 21–22).

Salomėja pasirinko. Ar ją pasirinko? Bet kuriuo atveju, tai buvo vienintelė mums visiems skirta išeitis, kurią belieka priimti. Kasdienybė kloja nekaltos kaltės neišvengiamybę, kurią primena čia ir dabar gyvenančios mergaitės viską žinan-

tis žvilgsnis ir šiandienos šaligatviu srūvanti žinia apie Jono Krikštytojo auką.

Šaligatviai – juodraščiai, kuriais kasdien skubame spręsti ir nugyventi savo kasdieną, nuolat juos perrašome, taisome, papildome. Juliaus šaligatviuose įmintos pėdos ir kiti mūsų būties buitį identifikuojantys ženklai yra lengvai atpažįstami, tačiau jų niekas niekada neper-

Julius Keleras

skaitys. Jie liudija esatį, kuri nepasiduoda išaiškinimui – šaligatviuose išsiurbtos mūsų išečių viltys. Jų nedengia septynios fatališko Salomėjos šokio skraistės, nesaugo septyni antspaudai, o mūsų nusidėjėlių tarpe nėra Avinelio, verto juos nuplėšti. Šaligatviai veda visur ir tuo pačiu niekur. Kol nepasirenki, ar nepasirenka tavęs. Tik tuomet ta besistemė raizgalynė čia pat formuoja vienintelę tavo kryptį, kurią tuoj pat uždengia daugybė kitų, tokių pat efemerškų išečių – likimų.

Vakarejant Salomėjos aistros nugęsta tamsėjantiuose šaligatviuose, susiliejančiuose su viską apgaubiančia naktimi – Nežinia, kuri praryja ir ištirpdo šaligatviams paliktus jausmus ir mintis. O ankstyvą rytą kiemsargiai (kam jie tarnauja?) naikina paskutinius mūsų buvimą patvirtinančius pėdsakus ir ruošia kasdienius juodraščius naujos dienos praeiviams. ■

Knygos sutiktuvės

Atkelta iš 4 psl.

chologo, su suaugusiais dirbančio žmogaus žiniomis, praktika, išgyvenimais. Juo labiau jam rūpėjo perduoti žmogaus, einančio per gyvenimą, patirtį. Jis tai galėjo padaryti knygoje *Mokytojo pagalbininkas* bei *Tėvų ir mokytojų pagalbininkas*. Ši knyga – *Žmogaus vystymosi kelias nuo vaikystės iki brandos* praplečia ir papildo tai, kas buvo rašyta anksčiau. Baigdamas savo žodį, profesorius paminėjo, kad jis vertina Vydūno fondo piniginę paramą, suteiktą knygos išleidimui. Taip pat yra dėkingas Pasaulio lietuvių kultūros ir mokslo bei švietimo centrui, jo direktoriui Vladui Kubiliui, jo bendradarbiams, kurie knygą apipavidalino ir padarė patrauklesnę skaitytojams.

Po trumpos pertraukos vyko muzikinė programos dalis. Ją atliko sol. Nijolė Penikaitė, akompanuojant muz. Olivijai Urbonaitei. Solistė atliko pirmąją dalį iš W. A. Mozart „Zuzanos recitatyvą“ ir ariją iš operos „Figaro vestuvės“, taip pat R. Schumann „Serenadą“. J. Čecha-Novičiaus „Meilės valsa“. Pianistė solo skambino S. Rachmaninov

„Melodiją“ ir savo kūrinius „Penkios miniatiūros fortepijonui“. Skoningai parinktas muzikinės programos repertuaras, jo puikus pianistės ir solistės atlikimas buvo publikos apdovanotas gausiais plojimais ir Marijos Černienės įteiktomis gėlių puokštėmis.

Po meninės dalies autorius su Vydūno fondo valdybos pirm. V. Mikūnu atidengė knygų stalą, prie ku-

rio jau laukė žmonės, norintys įsigyti knygą, o po to gauti prof. Vytauto Černiaus autografą. Taip pat publika turėjo progą apžiūrėti Vydūno fondo išleistų knygų ekspoziciją.

Knygos *Žmogaus vystymosi kelias* sutiktuvės praėjo maloniai, su muzika, knyga ir arklų, pagal Vinco Kudirkos raginimą, į kuri mes kiekvienas atsiliapiame savo dalyvavimu lietuviškoje veikloje. ■

Julius Kaupas

Atkelta iš 5 psl.

išleisti novelių knygos *Saulėgražos mėnulio šviesoj*. Su užsidegimu dalyvavo literatų susibūrimuose, skelbė kritiką ir kūrybą *Literatūros lankų* puslapiuose, skaitė paskaitas. Buvo ištikimas liberaliosioms nuostatoms, tad nepraleisdavo nė vieno sambūrio „Santara-Šviesa“ suvažiavimo.

Sakoma, kad rašytojų sukurti personažai gyvena nepriklausomą gyvenimą. Neabejotinai sniego senis toliau Kauno Rotušėje rašo kronikas apie tai, kaip daktaras Kripštukas

išmintingai gydo Kauno gyventojus, net patį velnią Belzebubą, kaip velnias Juodauodegis stengiasi būti geru. Laikrodininkas Tuktukas negailingai skaičiuoja laiką, tačiau gaivinantis Juliaus Kaupo idealizmas gyvas skaitytojų atmintyje. Šiuo metu pernelyg materijos užgožtame pasaulyje ne vienas skaitytojas J. Kaupo gyvenimas ir kūryba suteiks drąsos rinktis trečiojo brolio kelią – sunkesnį, bet kilnesnį. ■